

І. Комарницький, М. Офік // Регіональна економіка. - 2006. - № 4. - С. 59-66.

11. Становлення і розвиток малого бізнесу в регіоні : [монографія] / [за заг. ред. Н. І. Редіної]. - Дніпропетровськ : ДФФА, 2008. - 508 с.

12. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. - [3-тє вид.]. - К. : Знання, КОО, 2005. - 302 с.

13. Заплатинський М. В. Інституційна підтримка розвитку малого підприємництва в регіоні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / М. В. Заплатинський ; Ін-т регіональних досліджень НАН України. - Львів, 2008. - 23 с.

14. Мазур О. Є. Напрями фінансової підтримки малого бізнесу / О. Є. Мазур // Фінанси України. - 2001. - № 4. - С. 52-55.

15. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 - IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 18, 19-20, 21-22. - Ст. 144.

16. Ляшенко В. І. Регулювання розвитку малого підприємництва в Україні: проблеми и пути решения : [монографія] / В. І. Ляшенко ; НАН України, Ін-т економіки пром-сти. - Донецьк, 2007. - 452 с.

17. Закон України "Про підприємництво". Ост. Редакція № 1391-17 від 19.06.2009 р. // ВВР. - 2009. - № 40. - Ст. 577.

О. Rybak

A SMALL ENTERPRISE IS IN A REGION: PROBLEMS FORMING AND PROSPECT OF DEVELOPMENT

In the article the problems of management small business entities are systematized and perspective directions of his development are certain, the normatively-legal providing is analysed, and also regional principles of forming and development small enterprise are generalized. Developed recommendation in relation to development small enterprise in a region on the basis of systematization the theoretical going near this problems.

Key words: *small business, small enterprise, regional principles of forming and development small enterprise.*

© О. Рибак

Надійшла до редакції 14.04.2010

УДК: 640.6

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА (ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

ОЛЕКСАНДР РУСАНОВ,

аспірант Макіївського економіко-гуманітарного інституту

У статті проаналізовано еволюцію концептуально-теоретичних та правових засад функціонування житлово-комунального господарства. Запропоновано нові підходи та принципи до реформування та розвитку галузі, зокрема доведено, що процес допуску приватного капіталу в комунальну сферу повинен супроводжуватися подальшою неповною приватизацією комунальної власності або шляхом передачі об'єктів права комунальної власності в постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, здачі в оренду чи концесію при збереженні за органами місцевого самоврядування та за відповідними територіальними громадами відповідних контрольних та координаційних функцій шляхом створення в апараті виконкому спеціального підрозділу (управління фондами комунального майна).

Ключові слова: *реформування, житлово-комунальне господарство, дослідницька парадигма, еволюція, планова економіка, ринкова економіка.*

Постановка проблеми. Процес реформування житлово-комунальної галузі (далі - ЖКГ) України є сьогодні одним із пріоритетних напрямів соціально-економічної політики країни. Його значущість визначається вагомістю впливу на хід реформ в Україні в цілому, можливими негативними соціально-економічними наслідками. Ефективність, прибутковість та конкуренто-

спроможність функціонування галузі впливає на рівень економічного розвитку й добробуту всього населення України.

Теорія та практика останніх п'ятнадцяти років проведення реформи житлово-комунальної сфери, починаючи з Концепції її реформування 2002 року, свідчить про те, що вагомих результатів у цьому напрямку до-

№ 3 (103) травень-червень 2010 р.

сягнуто не було, галузь, як і раніше, знаходиться в кризовому стані, а ефективність її діяльності вкрай низька. Однією з основних причин наявної ситуації є недостатність фундаментальних досліджень економічних інтересів зацікавлених суб'єктів ринку житлово-комунальних послуг, а також механізмів їх реалізації на рівні регіонів та місцевих утворень. Усе це з об'єктивною необхідністю вимагає глибокого наукового аналізу державних та регіональних програм реформування житлово-комунальної сфери, а також існуючої практики їх реалізації з метою виявлення причин неспроможності заходів, що приймаються. Вивчення вказаної документації дає можливість виявити причини недовіри закладених у них принципів, підходів та методів, намітити і сформулювати шляхи виходу із ситуації з урахуванням міжнародного досвіду реформування галузі.

У зв'язку із цим головним завданням на шляху до ефективного реформування житлово-комунальної сфери є розробка й формування нової парадигми розвитку, яка враховувала б економічні інтереси всіх зацікавлених суб'єктів ринку житлово-комунальних послуг на державному, регіональному та місцевому рівні. Це передбачає пошук нових підходів та ринкових механізмів, які б забезпечили підприємствам житлово-комунального комплексу (далі - ЖКК) умови для самофінансування їх виробничо-технологічних та інноваційних програм, а відповідно, і незалежність від зовнішніх чинників діяльності. Основною гіпотезою дослідження є теза про те, що причина кризового стану житлово-комунального господарства є прямим наслідком неефективного управління з боку місцевих органів самоврядування, а також відсутності достатньої фінансової самостійності в зазначених вище органів, що призвело до неефективності всіх попередніх спроб реформування галузі. Це й надало можливість сформулювати головну ціль та завдання статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці теоретичних та практичних аспектів функціонування містообслуговуючої комунальної сфери присвячена робота О. О. Лук'яненка [1]. І. Салій у своїй праці [2] розглянув широкий спектр питань, які стосуються управління власністю в комунальній сфері. Питання правового статусу комунальних підприємств в Україні розглядаються також у праці [3].

Процес формування концептуально-теоретичних засад функціонування житлово-комунального господарства бере початок із 20-х рр. ХХ ст. у радянській науковій літературі. Ці питання детально розглядалися у роботах [4, 5]. Існували три школи дослідників, які дотримувались різних поглядів на предмет житлово-комунального господарства. Перша група вважала, що до комунального господарства слід відносити весь комплекс підприємств та установ, які знаходяться на території адміністративно-територіальної одиниці та задіяні прямо або опосередковано в задоволенні колективних потреб населення місцевого територіального утворення. Вони надають місцевому самоврядуванню майже абсолютний статус господарюючого суб'єкта, який домінує над іншими такими суб'єктами.

Друга група дослідників відносить до муніципального (комунального, місцевого) господарства тільки ті підприємства, організації та установи, які знаходяться в комунальній або державній власності. Так, у 1989 р. учений-економіст В. Черновець запропонував при формуванні муніципальної власності відносити до неї тільки об'єкти місцевого значення з метою збереження провідної економічної ролі державної власності [6].

Третя група дослідників спирається на ідеї відомого російського ученого Л. Веліхова, який у роботі "Основи міського господарства" (у 1928 р.) [7] у поняття

"комунальне господарство" включає господарюючі суб'єкти всіх форм власності, діяльність яких спрямована на задоволення певних колективних потреб населення. Цю точку зору поділяють також російські науковці В. Сюнас, О. Рой, Т. Морозова [8, 9, 10].

Аналіз поглядів різних груп дослідників показав необхідність створення відповідної концепції, яка б чітко визначала правовий режим функціонування місцевого господарства, коло суб'єктів його управління й межі їхніх повноважень.

Отже, головною **метою** статті є формування нової концептуально-теоретичної платформи реформування та розвитку ЖКК.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- проаналізувати існуючу нормативно-правову базу функціонування житлово-комунального господарства, а також роль та місце органів місцевого самоврядування в цьому процесі;

- сформулювати та розробити нову концептуально-теоретичну платформу реформування та розвитку галузі.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку житлово-комунального господарства не виникає сумнівів, по-перше, у необхідності глибокого аналізу та вивчення причинного ланцюга незадовільного стану житлово-комунальної галузі, по-друге, у потребі пошуку та застосування новітніх прогресивних підходів, методів та моделей розвитку.

Той факт, що сьогодні на ринку надання комунальних послуг населенню, тобто забезпечення територіальних громад, усе більше з'являється підприємств та організацій інших форм власності, потребує належного законодавчого врегулювання їх відносин із відповідними органами місцевого самоврядування. У зв'язку з вищевикладеним вважаємо за доцільне, щоб у чинному Законі чи в його новій редакції, була передбачена спеціальна стаття під назвою "місцеве господарство" такого змісту:

"Основною метою функціонування місцевого господарства є забезпечення нормальних умов для соціально-психологічного та фізіологічного відтворення населення певної території.

Місцеве господарство складається з підприємств виробничої, невиробничої та соціальної інфраструктури, які є комунальною власністю відповідної територіальної громади, а також підприємств, які надають схожий портфель робіт та послуг, що належать іншим власникам, але діяльність яких пов'язана переважно з обслуговуванням жителів - членів відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Сільські, селищні, міські, районні у місті ради оформлюють свої взаємовідносини з підприємствами інших форм власності за допомогою договорів та угод на управління, концесію та оренду при наданні соціальних послуг жителям - членам територіальної громади. Вони можуть надавати зазначеним організаціям переважне право користування місцевими природними ресурсами та інші переваги, а також пільги на місцеві податки і збори.

Сільські, селищні, міські, районні у місті ради координують діяльність підприємств, які виявили бажання ввійти до складу місцевого господарства, з питань надання соціальних послуг населенню відповідного села, селища, міста, сприяють розвитку, зміцненню їх виробничої та матеріально-фінансової бази".

Подібна норма була передбачена Законом України "Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування" від 26 березня 1992 року, але не врахована чинним Законом [11].

Уведення такої норми та її практична реалізація поклала б край тій стихії, яка відбувається, наприклад, на ринку надання транспортних комунальних послуг у містах та в інших сферах комунального господарства, зокрема житлово-комунальній, яка потребує свого кардинального реформування.

Перші спроби переосмислення існуючої організаційно-правової практики управління житлово-комунальним господарством були здійснені В. Мамутовим. Він проаналізував нові шляхи розвитку системи управління місцевим господарством (господарським територіальним комплексом регіону) за умов різноманітності форм власності [12]. Виходячи з доцільності регіональної міжгалузевої координації діяльності численних та різноманітних суб'єктів господарювання, учений звертає увагу на необхідність створення органу, який відповідав би за розвиток господарського територіального комплексу регіону як єдиного цілого, наприклад, координаційних фінансово-промислових груп, які повинні формуватися з представників владних структур та професіоналів-господарників і фінансистів.

Таким чином, у науці господарського права радянського періоду достатньою мірою була розроблена теорія місцевих господарств, господарських територіальних систем. На концептуально-теоретичному рівні здійснювались перші спроби формування нової концепції управління ЖКГ шляхом створення міжгалузевих органів, до яких входили б представники місцевої громади, влади та експерти з економіки, фінансів та технології. У нових економічних умовах у результаті формування відокремленої від держави системи місцевого самоврядування виникла необхідність комплексного законодавчого оформлення майнових відносин територіальних громад. У зв'язку із цим у новому Господарському кодексі України введено поняття "Комунальний сектор економіки".

Новітній період у розвитку житлово-комунального господарства бере свій початок із прийняття таких Законів: "Про житлово-комунальні послуги" від 24.06.2004, "Господарський кодекс України" від 16.01.2003. Відповідно до ч. 3 ст. 24 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання комунального сектора економіки є суб'єкти, які діють на основі лише комунальної власності, а також суб'єкти, у статутному фонді яких частка комунальної власності перевищує 50 % або складає величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів. До комунального сектора економіки належать, зокрема, комунальні комерційні підприємства (ст. 78) - суб'єкти ведення господарства, які здійснюють господарську комерційну діяльність (підприємництво), а також комунальні некомерційні підприємства - суб'єкти ведення господарства, які здійснюють господарську некомерційну діяльність [13]. По суті, комунальний сектор економіки визначений законом як місцеве господарство в значенні сукупності суб'єктів господарювання однієї форми власності (комунальних комерційних і некомерційних підприємств, комунальних установ і т. п.) або сукупність господарських територіально-адміністративних систем.

Законодавець трактує поняття "Комунальний сектор економіки", по-перше, як сектор економіки певного територіального утворення, а по-друге, як сектор економіки в загальнодержавному вимірі, до якого віднесені всі суб'єкти господарювання певної форми власності. Аналізуючи існуючі правила регуляції господарської діяльності в цьому секторі, можна зробити певні висновки.

По-перше, управління господарською діяльністю

в комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних утворень й органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів ведення господарства, які належать до комунального сектора економіки та здійснюють свою діяльність на основі права господарського ведення або права оперативного управління; правовий статус суб'єкта господарювання в комунальному секторі економіки визначається уповноваженими органами управління відповідно до вимог закону (ч. 1, 2 ст. 24 ГК).

Згідно з ч. 5 ст. 24 ГК органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за наслідки діяльності суб'єктів ведення господарства, які належать до комунального сектора економіки, на підставах, у межах і в порядку, визначених законом. До певної міри це правило співзвучне з положенням ч. 1 ст. 10 Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [14]: засновники (учасники) боржника - юридичної особи, органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень зобов'язані вживати заходи для запобігання банкрутству підприємства-боржника.

По-друге, саме законом можуть бути встановлені особливості здійснення антимонопольної конкурентної політики щодо комунального сектора економіки, а також додаткові вимоги та гарантії права комунальної власності при реалізації процедури банкрутства щодо суб'єктів господарювання комунального сектора економіки (ч. 4 ст. 24 ГК).

Закон "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [Там само] передбачає (ч. 7 ст. 5), що в разі ухвалення на пленарно засіданні місцевої ради відповідного рішення, положення цього Закону не застосовуються до юридичних осіб - підприємств, які є об'єктами права комунальної власності.

Згідно зі ст. 78 ГК уся відповідальність за соціально-економічний та організаційно-технологічний розвиток комунального сектора економіки покладена на органи місцевого та регіонального самоврядування.

Гальмом для розвитку конкурентних відносин у сфері житлово-комунального господарства серед інших чинників є норма абзацу 2 ч. 1 ст. 75 ГК України, яка зобов'язує державні (відповідно й комунальні) комерційні підприємства застосовувати для закупівель матеріально-технічних ресурсів процедури, визначені постановою Кабміну України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" [15], згідно з особливостями й у порядку, що визначений Кабінетом Міністрів України. Це правило є тим бар'єром, який заважає подальшому розвитку конкурентних відносин у сфері забезпечення комунальної сфери матеріально-технічними ресурсами, воно зумовило вертикальну монополізацію галузі від постачальників до споживачів та унеможливило процеси розвитку малого та середнього бізнесу в галузі.

Проведене детальне дослідження організаційно-правового режиму майна комунальних унітарних підприємств засвідчило, з одного боку, що з ухваленням нового ГК України господарським законодавством зроблений значний крок у напрямі більш чіткого визначення правового режиму майна комунальних та державних підприємств, а з іншого, це призвело до усунення багатьох недоліків існуючої законодавчої бази, які служили предметом критики науковців та фахівців.

Але, незважаючи на досить істотні доповнення, поза увагою законодавця залишилися концептуально-правові особливості функціонування комунальних підприємств, наприклад, із набуттям чинності Законом

України "Про місцеве самоврядування в Україні" [16] майно, яке до прийняття Конституції України в установленому законом порядку було передане державою до комунальної власності адміністративно-територіальних одиниць та набуто ними на інших законних підставах, крім майна, що відчужене в установленому законом порядку, стало комунальною власністю відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст.

Що стосується майна, яке було передане до комунальної власності областей і районів, то воно стало спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст, управління яким, відповідно до Конституції України, мають здійснювати районні й обласні ради або уповноважені ними органи (пункт 10 Розділу V Прикінцевих та перехідних положень).

Усі комунальні підприємства діють як економічно самостійні суб'єкти господарювання. Встановлення тарифів регулюється виконавчим органом місцевого самоврядування у випадку, якщо підприємство знаходиться в комунальній власності, або обласною адміністрацією, якщо це підприємство знаходиться в державній власності.

Безліч проблем виникло у зв'язку з існуючою невизначеністю правової природи тих об'єктів комунальної власності, які є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст, а управління ними доручено Конституцією України районним, обласним радам. Так, наприклад, відповідно до Закону вказані ради можуть вирішувати питання про продаж, передачу в оренду або під заставу вказаних об'єктів, але "за дорученням відповідних рад" (пункт 19 частини першої статті 43). Проте порядок отримання такого доручення Законом чи іншими правовими актами до цього часу не визначено. Тому районні, обласні ради розпоряджаються спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст на власний розсуд та у своїх інтересах, тобто з порушенням прав указаних громад.

Згідно із Законом комунальні підприємства розглядаються як комерційні підприємства й оподатковуються податком на прибуток та іншими зборами й обов'язковими платежами, які можуть виплачуватися з частини доходів, що перевищують загальні витрати. У приватному секторі економіки такі доходи називалися б прибутком. Той факт, що українські комунальні підприємства вважаються комерційними та обкладаються всіма державними й місцевими податками, створює конфлікт концептуального характеру між системою власності на підприємство й системою ціноутворення та регулювання.

Відповідно до Закону органи місцевого самоврядування є юридичними особами. Вони від імені та в інтересах територіальних громад здійснюють право суб'єкта комунальної власності, тобто правоспроможні щодо володіння, користування та розпорядження її об'єктами, у тому числі виконують усі майнові операції, можуть передавати вказані об'єкти в постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, здавати їх в оренду, продавати й купувати, використовувати як заставу, вирішувати питання їхнього відчуження, визнавати в угодах та договорах умови використання та фінансування об'єктів, що приватизуються та передаються в користування й оренду (статті 16, 60).

Зупинимось на деяких ключових проблемах, пов'язаних зі становленням та розвитком матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування. Так, часто зустрічається ситуація, коли підприємство знаходиться в комунальній власності, утримувачами акцій є платники податків, які не одержують при цьому прибутку у формі дивідендів. Водночас органи місцевого самоврядування відповідають за надання послуг цим

споживачам й одночасно здійснюють контроль над підприємством через систему регулювання тарифів. З огляду на це важко побачити логіку в тому, щоб підпорядкувати комунальні підприємства суворій регулятивній дисципліні, особливо ті, які не продають свої послуги на конкурентних ринках. Існуюче податкове законодавство робить систему ціноутворення й регулювання цін для комунальних підприємств зайвою й невинуватено ускладненою.

Така система також означає, що місцеве населення не отримує особливих вигід від збереження комунальних підприємств у суспільній власності. Адаптація не передбачає ні більш низьких тарифів на комунальні послуги (КП платять так само і в такому ж обсязі, як і приватні підприємства), ні більш ефективної роботи комунальних служб (відомо, що ефективність досягається шляхом створення відповідного конкурентного поля).

Комунальна власність так само, як будь-яка інша, покликана виконувати передусім комерційну функцію, тобто прагнути до отримання економічної вигоди, прибутку. Проте не слід забувати, що їй притаманна ще й соціальна функція. Це означає, що об'єкти комунальної власності (громадський транспорт, наприклад) мають бути доступними для членів територіальної громади, зручними та працювати навіть тоді, коли це економічно не вигідно (у нічні години, наприклад). У такому випадку збитки мають перекриватися за рахунок інших джерел місцевого бюджету. На жаль, практика місцевого самоврядування свідчить, що ця істина не сприймається як належна багатьма органами місцевого самоврядування через відсутність або неможливість отримання таких відшкодувань. Звідси постійні заклики до подальшого підвищення тарифів на комунальні послуги та послуги громадського транспорту.

На наше глибоке переконання, формування нової парадигми розвитку повинно розпочинатися з глибокого фундаментального аналізу трьох основних зацікавлених суб'єктів комунального ринку: територіальної громади, органів місцевого самоврядування, бізнес-структури. Дослідження ролі й функцій місцевого самоврядування в нових умовах має стати пріоритетним, оскільки криза місцевого самоврядування є безпосереднім чинником кризи комунального сектора.

При цьому організаційно-економічна складова реформування й модернізації ЖКК повинна включати механізм державно-приватного партнерства як чинник підвищення інвестиційної привабливості ЖКК, а також економічну модель функціонування з використанням персоналізованих соціальних рахунків громадян. Принциповий зміст механізму реформування на основі державно-приватного партнерства передбачає приватизацію як підприємств, так і об'єктів комунального комплексу при спрямуванні доходів, отриманих від приватизації, на модернізацію основних фондів галузі. Найважливішою умовою цього процесу є збереження не менше 50 % акцій плюс однієї акції відкритих акціонерних товариств, створених у результаті реформування, у державній або комунальній власності. Таким чином, у результаті реалізації принципів державно-приватного партнерства частка організацій недержавної форми власності в цілому має досягти більш ніж 60 %, зі 100%-вим приватним капіталом - 40 %, при цьому в житловій сфері вказаний показник може скласти 88 %.

Сам же механізм ціноутворення у зв'язку з розділенням повноважень щодо встановлення та регулювання цін і тарифів між органами державної влади й територіальними утвореннями з одного боку та впливом на цей процес з приходом приватного капіталу в

житлово-комунальну сферу з іншого повинен базуватися на принципі погодження взаємодії в процесі формування тарифів, що забезпечує захист інтересів учасників ринку житлово-комунальних послуг, зокрема:

споживачів - у частині збільшення вартості набору послуг не вище за індекс споживчих цін і відповідно до критеріїв доступності;

виробників послуг та інвесторів - у частині відшкодування витрат, необхідних для реалізації виробничої та інвестиційної програм, і забезпечення економічно обґрунтованої прибутковості інвестованого капіталу;

держави - у частині гарантій достатності передбачених бюджетних коштів на надання соціальної підтримки та виконання зобов'язань щодо безперервного забезпечення населення комунальними послугами.

Дотації на покриття збитків організацій ЖКК слід замінити включенням у систему субсидування населення так званих субсидій-дотацій, що розраховуються як різниця між оплатою житлово-комунальних послуг з економічно обґрунтованих тарифів і регульованих тарифів для населення. Субсидії-дотації розраховуються персоналізовано, для кожного домогосподарства окремо, з урахуванням реальних об'ємів житлово-комунальних послуг, що надаються, організаціями комплексу. Для реалізації такої системи обліку й нарахування платежів жителів необхідно сформуванню єдиного банку даних, що включає інформацію про населення, про питомі характеристики житлового фонду області або району, обсяги і стан розрахунків за послуги, що надаються, у розрізі кожного домогосподарства. Провести інвентаризацію адресного простору, яка дозволить привласнити кожній сім'ї унікальний в межах області код і забезпечити порівнянність різних інформаційних масивів учасників системи надання субсидій.

У зв'язку з викладеним доцільно, на нашу думку, перейти на розрахунок пільг із оплати за житлово-комунальні послуги, виходячи з регіональних стандартів нормативної площі житлового приміщення й вартості житлово-комунальних послуг за аналогією з розрахунком адресних житлово-комунальних субсидій.

Основою організаційно-економічного механізму процесу реформування житлового комплексу повинно стати розділення функцій управління житловим фондом і його обслуговування.

У формуванні нової парадигми управління житлово-комунальним господарством територіального утворення центральним елементом управління повинен стати економічний механізм взаємодії інтересів учасників галузевого ринку із саморегульованими властивостями, який би забезпечував узгодженість економічних інтересів усіх суб'єктів галузевого ринку. Для ефективної реалізації стратегії реформування та розвитку ЖКГ необхідно дотримуватися наведеного плану дій:

1-й етап. Формування в структурі місцевого самоврядування (виконкому) спеціалізованого органу, у компетенцію якого входила б розробка цінової політики, а також стратегії розвитку сектора. Так, згідно із законодавством, за рішенням територіальної або міської ради в рамках виконавчого комітету може бути створений такий орган, у компетенцію якого входило б, серед інших питань, формування стратегії розвитку житлово-комунального господарства.

2-й етап. Розвиток усіх форм державно-приватного партнерства необхідно супроводжувати фундаментальними дослідженнями у цій сфері з метою узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін (населення, влада, бізнес-структури).

3-й етап. Будь-які кардинальні реформи потребують відповідного нормативно-правового супроводу. Так, для приходу малого та середнього бізнесу на ри-

нок послуг інженерно-комунікаційного забезпечення необхідно вдосконалити існуючу нормативно-правову базу, яка забезпечить повноцінний розвиток усіх форм ведення бізнесу в житлово-комунальному секторі.

Висновки

Проведене дослідження надало можливість зробити певні висновки концептуально-теоретичного характеру:

1. На сучасному етапі розвитку житлово-комунального господарства України при відсутності достатнього нормативно-правового та ринково-інституційного врегулювання окресленого питання практично не виникає сумнівів у перевазі державної форми власності на об'єкти та інженерні мережі підприємств-монополістів, але процес забезпечення ресурсами відповідних підприємств та організацій, на наше глибоке переконання, може і повинен бути об'єктом змішаного виду діяльності або державно-приватного партнерства.

2. Сам процес реформування повинен супроводжуватися фундаментальними дослідженнями в житлово-комунальній сфері та базуватися на принципах самофінансування їх виробничо-технологічних та інвестиційних програм, а відповідно, і незалежності від зовнішніх чинників діяльності. Аналіз правового режиму функціонування житлово-комунального господарства показав необхідність подальшого розвитку у цій сфері.

3. Процес допуску приватного капіталу в комунальну сферу повинен супроводжуватися подальшою не повною приватизацією комунальної власності або шляхом передачі об'єктів права комунальної власності у постійне або тимчасове користування юридичним та фізичним особам, здачі в оренду чи концесію при збереженні за органами місцевого самоврядування та за відповідними територіальними громадами відповідних контрольних та координаційних функцій шляхом створення в апараті виконкому спеціального підрозділу (управління фондами комунального майна).

4. Причини кризового стану житлово-комунального господарства слід шукати у фінансовій кризі місцевого самоврядування. Без проведення конституційної реформи в напрямі надання більшої фінансової автономії місцевим органам влади всі спроби ефективно вирішити проблеми житлово-комунального господарства неможливі, насамперед, через дію таких чинників: особливостей організаційно-правового стану та ролі в забезпеченні нормальних умов для життєдіяльності місцевої громади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лукьянченко А. А. Градообслуживающая коммунальная сфера: теория и практика обеспечения устойчивого развития : [монография] / А. А. Лукьянченко ; НАН Украины, Ин-т экономика-правовых исследований. - Донецк : ООО "Юго-Восток, Лтд", 2007. - 209 с.
2. Салій І. Українські міста: питання власності і муніципального управління / І. Салій. - К., 2001. - 416 с.
3. Гринюк Р. Ф. Правовий статус комунальних підприємств в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / Р. Ф. Гринюк. - Д., 2001. - 192 с.
4. Апанасенко К. Особливості правового режиму майна комунальних унітарних підприємств / К. Апанасенко // Господарське право. - 2006. - № 4.
5. Апанасенко К. Комунальний сектор економіки: генезис, зміст та значення поняття / К. Апанасенко // Право України. - 2006. - № 3.
6. Черновец В. Теоретические проблемы развития социалистической собственности / В. Черновец // Вопросы экономики. - 1989. - № 5. - С. 68.
7. Велихов Л. А. Основы городского хозяйства / Л. А. Велихов. - М.-Л., 1928. - С. 221.

№ 3 (103) травень-червень 2010 р.

8. Ясюнас В. А. Основы местного самоуправления / В. А. Ясюнас. - М., 1998. - 224 с.

9. Рой О. М. Система государственного и муниципального управления / О. М. Рой. - СПб., 2003. - 301 с.

10. Морозова Т. Г. Муниципальный менеджмент / Т. Г. Морозова, М. П. Победина, Г. Б. Поляк и др. - М., 1997. - 263 с.

11. Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові системи / М. І. Корнієнко. - К. : Алерта, 2005. - 144 с.

12. Мамутов В. Органи регіональної координації господарської діяльності / В. Мамутов // Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти : тези доповідей

і наук. повідомлень наук.-практич. конференції (Київ, 10-11 березня 1995 р.). - К., 1995. - С. 130-131.

13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-4 // Інфодиск : Законодавство України.

14. Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-XII "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" // Відомості Верховної Ради. - 1992. - № 31. - Ст. 440.

15. Постанова "Про затвердження Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" від 17 жовтня 2008 р. № 921 // Інфодиск : Законодавство України.

16. Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР "Про місцеве самоврядування в Україні" // Інфодиск : Законодавство України.

O. Rusanov

FORMING NEW PARADIGM OF THE DEVELOPMENT OF DWELLING AND COMMUNAL ECONOMY (ECONOMICAL AND LEGAL ASPECT)

The article analyzes the evolution of conceptual and theoretical and legal frameworks for the housing and communal services. New approaches and principles for reform and progress field are suggested, proved that the process of admission of private capital in the municipal area must be accompanied by further incomplete privatization of municipal property or by passing objects of communal property in permanent or temporary use to companies and individuals, taking into lease or concession if saving for local authorities and relevant territorial communities appropriate control and coordination functions by creating a special unit in the Executive Committee (fund management of public property).

Key words: process of the reforming, housing and communal services, research paradigm, evolution, the soviet period, market period.

© О. Русанов

Надійшла до редакції 12.04.2010

УДК 350.072.8 : 330.341.4

ФІНАНСОВІ ДОМІНАНТИ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ОЛЕСЯ СОЛОДОВНИК,

кандидат економічних наук,

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

У статті визначено диспропорції розвитку світової економіки, які деструктивно впливають на економіку України, окремо проаналізовано явище випереджального зростання фінансового сектора порівняно з реальним. Показані загрози економічній безпеці нашої держави. Окреслено основні завдання та об'єктивні умови формування й застосування фінансових механізмів реалізації структурної політики України.

Ключові слова: дисбаланси, капітал, криза, сектор економіки, структурна політика.

Постановка проблеми. Економіка України має високий ступінь відкритості, що обумовлює взаємне проникнення явищ і процесів, які відбуваються в національній та світовій економіках, зокрема структурних змін, пов'язаних із формуванням виробничо-технологічних систем нового технологічного укладу, здійснення яких потребує значних ресурсів та концентрації капіталу. Розробка концептуальних основ структурної політики України, реалізація якої забезпечить формування оптимальної та ефективної структури економіки країни, адекватної змінам у зовнішньому середовищі, має ґрунтуватися на аналізі тенденцій розвитку світової економіки та оцінці диспропорцій її розвитку у вітчизняних умовах. Це дозволить визначити стра-

тегічні можливості нашої країни стати одним із центрів концентрації світового капіталу, зайняти активну позицію в процесі змін у міжнародному поділі праці, а, відповідно, використовуючи можливості кризового періоду, зміцнити свої позиції в глобальному економічному й політичному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема обґрунтування концептуальних основ структурної політики України в сучасних умовах стала предметом багатьох дискусій, що ведуться як на національному, так і на наднаціональному рівнях. Детальному аналізу особливостей сучасного етапу розвитку економіки України, визначенню проблем та перспектив розвитку її фінансового та реального секторів присвятили праці

№ 3 (103) травень-червень 2010 р.